

Peranan Rakan dalam Pembinaan Personaliti (*The Role of Friends in Personality Building*)

Mohamad Ridzuan Abd.Rahman^{1*}

¹ Pusat Pengajian Ilmu Pendidikan, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, Malaysia

* Pengarang Koresponden: ridzridzuan48@gmail.com

Received: 4 January 2025 | Accepted: 25 March 2025 | Published: 1 April 2025

DOI: <https://doi.org/10.55057/ijares.2025.7.2.20>

Abstrak: Rakan mempengaruhi perkembangan dan pembinaan personaliti individu merentas umur daripada kanak-kanak sehingga dewasa. Kefahaman yang mendalam tentang aspek ini amat penting untuk mengetahui perbezaan personaliti individu dan kaitan dengan komunikasi efektif, penyelesaian konflik dan membina hubungan yang akrab serta memahami perhubungan antara rakan dengan persekitaran sosial, tingkah laku, perasaan dan pemikiran individu. Oleh hal demikian, penulisan ini bermatlamat untuk meneroka hubungan antara rakan dan pembinaan personaliti individu serta perhubungan dengan tingkah laku. Metodologi menggunakan pendekatan penyelidikan sekunder melibatkan kajian daripada pangkalan data Scopus. Keputusan dapatan kajian ini memberikan maklumat penting perhubungan antara peranan rakan dalam pembinaan personaliti. Rakan mempengaruhi personaliti individu di bilik darjah serta mempengaruhi hasil pembelajaran dan tingkah laku serta berlaku perubahan kesan daripada sokongan emosi guru dalam persekitaran pembelajaran. Individu yang berada dalam persekitaran rakan yang positif akan menerima lebih banyak pengaruh positif dalam membentuk personaliti yang matang serta berkemampuan untuk mengharungi kehidupan sosial berdasarkan perkongsian idea dan pengetahuan rakan-rakan.

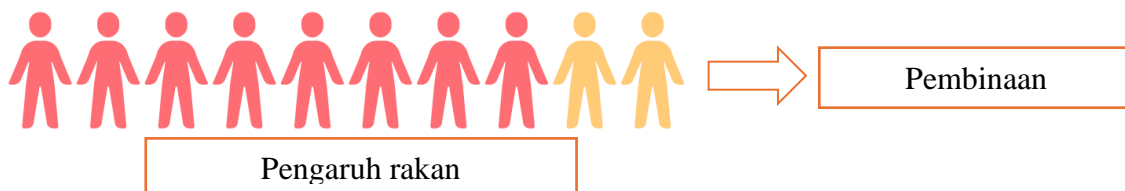
Kata Kunci: Rakan, Personaliti, Persekitaran Pembelajaran

Abstract: Friends influence the development and construction of an individual's personality across the ages from childhood to adulthood. A deep understanding of this aspect is very important to know the differences in individual personality and the relationship with effective communication, conflict resolution and building close relationships as well as understanding the relationship between friends and the social environment, behaviour, feelings and thoughts of individuals. Therefore, this writing aims to explore the relationship between friends and the construction of individual personalities as well as the relationship with behaviour. The methodology uses a secondary research approach involving studies from the Scopus database. The results of this study provide important information on the relationship between the role of friends in the construction of personality. Friends influence the personality of individuals in the classroom as well as influence learning outcomes and behaviour and change the effect of the teacher's emotional support in the learning environment. Individuals who are in a positive environment of friends will receive more positive influences in forming a mature personality as well as being able to navigate social life based on sharing ideas and knowledge with friends.

Keywords: Friends, Personality, Learning Environment

1. Pengenalan

Pembinaan personaliti merupakan aspek penting dalam kehidupan sosial manusia. Personaliti dipengaruhi oleh kelompok rakan dalam kumpulan sosial yang sama. Perbezaan individu dalam orientasi terhadap individu lain melibatkan persepsi terhadap individu lain dan peranan individu memahami hubungan tersebut (Clark et al., 2022). Rakan memainkan peranan penting dalam mempengaruhi persekitaran pembinaan karakter dan personaliti individu terutama sekali dalam aspek tingkah laku. Rakan melibatkan pelbagai individu yang mengelilingi kita dalam kehidupan seharian kita dari awal kanak-kanak hingga usia tua seperti di bilik darjah, komuniti perumahan, tempat kerja atau pasukan sukan yang sama membentuk konteks kumpulan rakan yang penting dan sangat menonjol (Reitz et al., 2014). Rakan menjadi sangat berpengaruh pada masa remaja, tempoh perkembangan yang ditandai dengan nadir dalam motivasi sekolah terutama di dalam bilik darjah, remaja sering terlibat dalam perbandingan sosial dengan rakan mereka untuk memastikan kecekapan akademik mereka sendiri, yang boleh memberi kesan yang besar terhadap motivasi dan pembelajaran mereka (Sheffler & Cheung, 2023). Kefahaman yang mendalam tentang aspek ini amat penting untuk mengetahui perbezaan personaliti individu dan kaitan dengan komunikasi efektif, penyelesaian konflik dan membina hubungan yang akrab. Malah terdapat perhubungan antara rakan dengan persekitaran sosial, tingkah laku, perasaan dan pemikiran individu. Oleh hal demikian, penulisan ini bermatlamat untuk meneroka hubungan antara rakan dan pembinaan personaliti individu serta perhubungan dengan tingkah laku. Perbezaan yang wujud dalam kalangan rakan boleh dilihat daripada kalangan individu dalam kumpulan sosial. Perbezaan ini terbahagi kepada beberapa faktor seperti umur, jantina, status sosioekonomi, latar belakang budaya dan pengalaman peribadi. Perbezaan ini memberi kesan signifikan kepada tingkah laku, seterusnya membentuk identiti sosial individu, mempengaruhi interaksi mereka dengan orang lain, dan mempengaruhi persepsi mereka terhadap diri mereka sendiri dan orang lain. Interaksi dinamik antara individu dan persekitaran sosial mereka dianggap sebagai penentu utama perkembangan personaliti (Fralely & Roberts, 2005; Sameroff, 1983 dalam Zimmermann & Reitz, 2018).

Rajah 1: Pengaruh Rakan dalam Pembinaan Personaliti

Rajah 1 menjelaskan tentang peranan rakan dalam mempengaruhi pembinaan personaliti rakan yang lain dalam kumpulan sosial yang sama. Norma yang terbentuk dalam kumpulan sosial mempengaruhi sikap, disiplin, keyakinan sendiri, emosi dan kecerdasan ahli kumpulan sosial.

2. Pernyataan Masalah

Rakan memainkan peranan penting dalam pencapaian akademik murid di bilik darjah. Rakan dalam kumpulan sosial yang mementingkan perkongsian idea dan pengetahuan akan mempengaruhi murid; mempengaruhi pencapaian akademik mereka. Perbandingan yang wujud dalam kalangan rakan sosial ini mempengaruhi persepsi sendiri akademik pelajar, termasuk persepsi mereka terhadap kecekapan, dan pencapaian akademik mereka, serta mungkin berinteraksi dengan kepercayaan tersirat pelajar tentang kecerdasan untuk membentuk hala tuju akademik mereka (Sheffler & Cheung, 2023). Kematangan kognitif boleh

mempengaruhi kecekapan sosial murid serta keupayaan mereka untuk membuat penilaian dengan lebih tepat boleh menyebabkan kemerosotan persepsi terhadap kecekapan sosial (Eriksen et al., 2023). Pendidikan memainkan peranan utama dalam pembentukan personaliti dan hubungan antara rakan melalui interaksi dengan rakan bilik darjah yang menyumbang kepada peningkatan kemahiran sosial seperti komunikasi dan kecerdasan emosi. Persekitaran pengalaman rakan yang baik akan meningkatkan keyakinan sendiri dan harga diri serta membantu perkembangan empati dan daya tahan dalam mengharungi kehidupan seharian.

Oleh hal yang demikian, persekitaran di bilik darjah yang baik akan membantu perkembangan personaliti murid-murid. Peranan rakan juga boleh digunakan dalam meningkatkan pencapaian murid-murid di peringkat sekolah dan universiti kerana mereka lebih mudah memberikan tumpuan apabila belajar dalam kelompok sosial yang sama dan tidak kekok untuk berkongsi maklumat dan idea. Selain itu, rakan juga boleh digunakan dalam meningkatkan tahap keyakinan sendiri dan daya tahan diri dalam menghadapi tekanan emosi sebelum menghadapi peperiksaan awam. Rakan dalam kumpulan sosial boleh menyediakan ruang untuk sesi luahan perasaan dan perkongsian idea cara-cara menguruskan masalah.

3. Kajian Literatur

i) Teori Kumpulan Sosial Harris (1995)

Peranan rakan dalam pembinaan personaliti individu dijelaskan dalam Teori Kumpulan Sosial (Harris, 1995). Teori ini berpendapat bahawa dengan usia kanak-kanak yang semakin meningkat, sosialisasi di luar rumah yang berlaku dalam kumpulan rakan menjadi penentu yang semakin penting dalam perkembangan personaliti remaja (Reitz et al., 2014). Hubungan sosialisasi yang berlaku di luar rumah bermula sejak daripada pra sekolah hingga ke peringkat sekolah. Murid-murid ini akan berada lebih lama di sekolah dan masa interaksi dengan rakan juga panjang. Teori menumpukan tentang proses pembinaan personaliti dalam kalangan individu semasa fasa kanak-kanak dan remaja serta tidak memberi penjelasan gambaran personaliti selepas fasa remaja. Selain itu, teori ini juga menghuraikan tentang perbezaan yang wujud antara kumpulan sosial dan tidak memberi tumpuan kepada perkembangan dalam kumpulan sosial yang sama. Antara aspek penting dalam teori ini adalah peranan ibu bapa tidak mempengaruhi perkembangan personaliti anak-anak. Hubungan ibu bapa dan anak-anak bukan suatu bentuk hubungan *dyadic*. Perkembangan personaliti anak-anak dipengaruhi oleh persekitaran sosial di luar rumah dengan perkongsian pengalaman dan interaksi antara rakan melalui pertukaran tingkah laku, nilai dan sikap. Oleh hal yang demikian, peranan rakan dalam interaksi sosial mempengaruhi individu lain serta berkongsi norma yang sama dalam kumpulan sosial mereka.

ii) Rakan

Rakan dalam konteks sosial individu merangkumi kumpulan sosial seperti rakan sekelas, rakan sekerja, hubungan *dyadic* (antara dua individu) seperti rakan karib. Hubungan ini merupakan hubungan timbal balik melibatkan pertukaran pengalaman, idea dan pemikiran antara rakan. Kefahaman tentang perkembangan persamaan dan perbezaan yang berlaku dalam kalangan kumpulan sosial rakan. Menurut Zimmermann dan Reitz (2018) ciri-ciri dan fungsi rakan merentas umur adalah seperti berikut.

- a. Kebanyakan orang berkongsi pemahaman umum tentang rakan: rakan sekelas, rakan sekerja, rakan sekerja, rakan bersenam atau ahli persatuan atau komuniti yang sama.
- b. Mengenal pasti intipati kesamaan mereka adalah, sebaliknya, lebih mencabar.
- c. Tidak ada definisi yang jelas tentang jenis hubungan 'rakan'.

iii) Ciri-Ciri Hubungan Rakan

Hubungan sosial antara rakan merupakan satu bentuk perhubungan yang melibatkan perkongsian pengalaman dan pengetahuan dalam pembinaan personaliti individu. Rakan dalam konteks kumpulan sosial boleh dikenal pasti berdasarkan umur, pangkat, status, minat atau sikap. Dalam fasa kehidupan yang lebih muda, kumpulan rakan cenderung menjadi homogen berkaitan ciri-ciri individu seperti jantina, umur, status sosioekonomi dan etnik (Reitz et al., 2014). Apabila mencapai usia dewasa, rangkaian rakan tertumpu kepada jantina tertentu berbanding fasa remaja. Bilangan rakan juga menjadi semakin berkurang apabila mencapai fasa umur dewasa, rakan yang dipilih berdasarkan latar belakang dan juga persamaan sosioekonomi. Perhubungan ini memberikan pelbagai manfaat dan kelebihan kepada individu terutama dalam perkembangan personaliti. Sifat corak interaksi rakan merentasi fasa umur yang berbeza masih belum dikaji secara menyeluruh.

Hubungan sosial bukan sekadar melibatkan dua individu tetapi melibatkan corak interaksi yang stabil antara individu tersebut (Hinde, 1979 dalam Zimmermann & Reitz, 2018). Hubungan sosial ini merupakan hubungan setara dan setaraf walaupun ada perbezaan umur. Mereka berkongsi minat, idea dan gaya hidup yang hampir sama dalam kumpulan sosial. Hubungan sosial yang berlaku dalam kumpulan ini juga melibatkan perbandingan ke atas berlaku apabila pelajar membandingkan diri mereka dengan orang lain yang dianggap lebih cekap daripada diri mereka sendiri, manakala perbandingan ke bawah berlaku apabila pelajar membandingkan diri mereka dengan orang lain yang lebih teruk (Zimmermann & Reitz, 2018). Hubungan sosial setara dalam kumpulan sosial ini melibatkan pertumbuhan kognitif, kepercayaan bahawa kecerdasan boleh dipertingkatkan melalui latihan dan usaha (Sheffler & Cheung, 2023). Hal ini berbeza dengan hubungan yang tidak seimbang dan egalitarian seperti hubungan ibu bapa-anak, hubungan guru-murid (Bugental, 2000 dalam Zimmermann & Reitz, 2018). Hubungan antara ibu bapa-guru bukan suatu bentuk hubungan *dyadic*. Ciri-ciri rakan dalam kumpulan umur dijelaskan dalam jadual 1.

Jadual 1: Ciri-Ciri Rakan dalam Kumpulan Umur

Kumpulan Umur	Ciri-Ciri Rakan
Kanak-kanak sehingga remaja	Manakala kanak-kanak lebih menumpukan perhatian kepada hubungan ibu bapa-anak, remaja menghabiskan lebih banyak masa dengan rakan mereka sambil mereka menghabiskan lebih banyak masa di sekolah
Awal dewasa	Hubungan rakan juga relevan untuk penyesuaian kepada peristiwa kehidupan pada masa dewasa muda.
Pertengahan dewasa sehingga warga emas	Orang dewasa yang lebih tua nampaknya menumpukan tenaga mereka semakin pada bilangan rakan yang lebih kecil dengan siapa kualiti perhubungan meningkat

4. Metodologi

Metodologi menggunakan pendekatan penyelidikan sekunder melibatkan kajian daripada pangkalan data Scopus. Hal ini untuk memastikan hasil penyelidikan yang berkualiti tinggi berkaitan peranan rakan dalam pembinaan personaliti. Proses carian ini melibatkan fasa mengenal pasti kata kunci berkaitan, memilih artikel yang sesuai dengan kajian.

5. Dapatan Dan Perbincangan

i) Kesan Perhubungan Rakan Terhadap Personaliti

Hubungan sosial antara rakan memberikan kesan kepada personaliti individu melalui perhubungan seharian. Rakan adalah rakan kongsi penting dalam perhubungan *dyadic*, seperti kawan rapat yang dipercayai seseorang, rakan sekerja yang kerap bekerjasama atau sukan. rakan sepasukan yang menyokong usaha latihan seseorang (Zimmermann & Reitz, 2018). Kepentingan hubungan rakan dan terutamanya kumpulan rakan meningkat secara mendadak semasa peralihan daripada zaman kanak-kanak kepada remaja apabila 75% kanak-kanak prasekolah terlibat dalam persahabatan timbal balik dengan rakan mereka meningkat kepada 80-90% pada tahun remaja apabila remaja memasuki ekologi rakan yang lebih besar semasa peralihan ke sekolah menengah (Hinde, Titmus, Easton, & Tamplin, 1985 dalam Reitz et al., 2014).

Kumpulan sosial ini mempengaruhi individu dengan norma tertentu dalam aspek sikap dan tingkah laku serta menjadikan ahli kumpulan sosial hampir sama antara satu sama lain dari semasa ke semasa; perbezaan antara kumpulan sosial rakan meningkat dari semasa ke semasa. Hubungan *dyadic* antara rakan semakin meningkat apabila berlakunya peralihan fasa umur daripada kanak-kanak kepada remaja. Remaja akan menjalinkan hubungan rapat dengan rakan dalam perkara penting tertentu terutama berkaitan dengan minat atau akademik.

ii) Kajian Rakan Dalam Pembinaan Personaliti

Terdapat dua kajian terkini berkaitan peranan rakan dalam pembinaan personaliti individu. Kajian oleh Sheffler dan Cheung (2023) melihat perkembangan dan kesan perbandingan interaksi sosial rakan serta pengaruh terhadap pembelajaran dan tindak balas terhadap perbandingan sosial. Selain itu, kajian oleh Eriksen et al. (2023) mengkaji perubahan individu dalam penglibatan akademik pelajar (tingkah laku dan emosi), kecekapan sosial (kemahiran perhubungan dan kesedaran sosial), dan hubungan bilik darjah (sokongan emosi daripada guru dan hubungan rakan secara kolaboratif). Jadual 2 menjelaskan tentang instrumen yang digunakan dalam kajian ini.

Jadual 2: Instrumen Pengukuran Kajian

Kajian	Sampel	Instrumen Pengukuran
Sheffler dan Cheung (2023)	Peserta (N=120, M=12.73 tahun, 58% perempuan).	i. Instrumen soal selidik sendiri dan instrumen penyelesaian masalah. ii. Instrumen yang digunakan: Wigfield et al. (1991); Gibbons & Bunk (1999); Schneider & Schupp (2014); Dowson & McInerney (2004); Van der Zee et al. (2000); Kang et al. (2013); Gibbons & Bunk (1999); Schneider & Schupp (2014); Dweck (2000); Dowson & McInerney (2004); Van der Zee et al. (2000); Kang et al. (2013); Bandura (1986); Spielberger (2010); Taylor & Deane (2002); Pomerantz et al. (2000); Raven et al. (1977).
Eriksen et al. (2023)	N=1205 murid terlibat dalam kajian ini.	i. Instrumen yang digunakan: Skinner et al. (2008); Vestad et al. (2022); Eriksen & Bru (2021).

Ringkasan keputusan kajian oleh Sheffler dan Cheung (2023); Eriksen et al. (2023) dijelaskan dalam jadual 3.

Jadual 3: Ringkasan Keputusan Kajian

Kajian	Keputusan
Sheffler dan Cheung (2023)	i. Perbandingan multivariate antara kumpulan mendedahkan minda pertumbuhan rakan meningkatkan hasil pembelajaran remaja, manakala perbandingan sosial menurunkan hasil pembelajaran. ii. Tiada interaksi antara rakan pemikiran pertumbuhan dan perbandingan sosial ditemui.
Eriksen et al. (2023)	i. Perubahan dalam kecekapan sosial dikaitkan dengan perubahan dalam hubungan bilik darjah dan secara tidak langsung dengan perubahan dalam penglibatan akademik melalui perubahan dalam sokongan emosi daripada guru. ii. Perkaitan langsung didapati antara perubahan dalam kesedaran sosial dan penglibatan tingkah laku.

Kesimpulan daripada keputusan dapatan kajian ini memberikan maklumat penting perhubungan antara peranan rakan dalam pembinaan personaliti. Rakan mempengaruhi personaliti individu di bilik darjah serta mempengaruhi hasil pembelajaran dan tingkah laku serta berlaku perubahan kesan daripada sokongan emosi guru dalam persekitaran pembelajaran.

6. Cadangan

Kajian tentang peranan rakan dalam pembinaan personaliti tidak hanya melibatkan remaja dan kanak-kanak sahaja, malah melibatkan semua kumpulan umur. Hal ini demikian kerana rakan dalam kumpulan sosial ini melibatkan pelbagai kategori umur daripada kanak-kanak sehingga warga emas. Kajian yang melibatkan pelbagai kategori kumpulan umur ini akan memberikan input berguna untuk pengetahuan dan kefahaman tentang pembinaan personaliti individu. Rakan adalah aspek yang meluas dalam kehidupan manusia dan penting dalam keseluruhan jangka hayat (Zimmermann & Reitz, 2018). Oleh hal yang demikian, kajian longitudinal boleh dijalankan untuk mengenal pasti bentuk hubungan sosial antara rakan melibatkan kumpulan sosial dalam jangka masa panjang. Penerokaan kajian masa hadapan seharusnya menggunakan kaedah longitudinal dalam memahami perkembangan personaliti individu merentas umur daripada kanak-kanak sehingga dewasa memberikan kefahaman tentang kesan sebenar rakan terhadap pembinaan personaliti individu. Personaliti individu terbentuk hasil interaksi dalam jangka masa panjang antara rakan. Seterusnya, kajian ini boleh menumpukan dalam aspek pembelajaran di bilik darjah berkaitan dengan pengaruh rakan terhadap prestasi pencapaian akademik serta perbandingan antara kumpulan sosial berbeza merentas umur. Kajian boleh dilaksanakan untuk mengenal pasti tentang norma kumpulan sosial dalam aspek interaksi *dyadic* dari aspek persepsi dan tingkah laku antara rakan (Reitz et al., 2014). Seterusnya kajian boleh dilakukan untuk melihat perkembangan personaliti individu merentas kumpulan sosial sepanjang hayat.

7. Rumusan

Rakan dan personaliti adalah dua aspek asas yang mempengaruhi tingkah laku manusia dengan ketara. Rakan yang berada dalam kumpulan sosial yang sama membantu rakan-rakan yang lain untuk membina personaliti yang hampir sama. Memahami perbezaan ini adalah penting untuk komunikasi yang berkesan, penyelesaian konflik dan membina hubungan yang kukuh. Dengan mengiktiraf dan menghargai ciri dan sifat unik individu, kita boleh memupuk masyarakat yang lebih inklusif dan harmoni. Individu yang berada dalam persekitaran rakan yang positif akan menerima lebih banyak pengaruh positif dalam membentuk personaliti yang matang serta

berkemampuan untuk mengharungi kehidupan sosial berdasarkan perkongsian idea dan pengetahuan rakan-rakan.

Rujukan

- Clark, D. A., Durbin, C. E., Heitzeg, M. M., Iacono, W. G., McGue, M., & Hicks, B. M. (2022). Personality and peer groups in adolescence: Reciprocal associations and shared genetic and environmental influences. *Journal of Personality, 91*(2), 464–481. <https://doi.org/10.1111/jopy.12741>
- Eriksen, E. V., Vestad, L., Bru, E., & Caravita, S. C. S. (2023). Social competencies, classroom relationships, and academic engagement: A latent change score modeling approach among lower secondary school students. *Social Psychology of Education, 27*(2), 435–459. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09841-8>
- Reitz, A. K., Zimmermann, J., Hutteman, R., Specht, J., & Neyer, F. J. (2014). How Peers make a Difference: The role of peer groups and peer relationships in personality development. *European Journal of Personality, 28*(3), 279–288. <https://doi.org/10.1002/per.1965>
- Shan, X., & Zölitz, U. (2022). Peers affect personality development. *Social Science Research Network*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4097856>
- Sheffler, P., & Cheung, C. S. (2023). Growth mindset and social comparison effects in a peer virtual learning environment. *Social Psychology of Education, 27*(2), 493–521. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09850-7>
- Zimmermann, J., & Reitz, A. K. (2018). The role of peers in personality development. In Zeigler-Hill, V., & Shackelford, T. (Eds.). *The SAGE Handbook of Personality and Individual Differences: Volume I: The Science of Personality and Individual Differences* (pp. 40-47) SAGE Publications Ltd eBooks. <https://doi.org/10.4135/9781526451163>.